

Regionledningskontoret
Åsa Ahlenbäck
Anna Moberg

2022-09-13

Dnr: RÖ 2022-5949

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
Diarienummer S2022/01621

Yttrande över Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (SOU 2022:11)

Region Östergötland har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet av 2020 års tolktjänstutredning ”Handlingsplan för en långsiktig utveckling av tolktjänsten för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet SOU 2022:11”

Sammanfattning

Region Östergötland anser att utredningen är ett steg i rätt riktning, behoven av förändring är stora. Utredningen har beaktat synpunkter från tidigare remisser och vi ser positivt på förslaget om att stärka och samla insatser för tolk i arbetslivet hos Arbetsförmedlingen samt inrättade av nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor inkluderat utbildning och fortbildning för tolkar. Även de förslag som hanterar distanstolkning och distanstjänster kommer att kunna samla och stärka utveckling och tillgänglighet. Det finns dock delar i utredningen som det är svårt att överblicka konsekvenserna av exempelvis inrättande av valfrihetssystem, prioriteringar där regionen väljer att sälja alternativt att inte sälja tolktjänster samt det utökade samordningsansvar som föreslås hanteras av regionerna.

Betänkandets förslag med Region Östergötlands kommentarer

Region Östergötland tillstyrker i stora delar betänkandets olika förslag. Regionen vill särskilt lyfta fram och kommentera några av förslagen.

Regionledningskontoret
Åsa Ahlenbäck
Anna Moberg

2022-09-13

Dnr: RÖ 2022-5949

Regionens ansvar för tolktjänst förtydligas och förstärks (kapitel 7)

Utredningen föreslår att en ny lag om tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet ska ersätta nuvarande reglering i hälso- och sjukvårdslagen om tolktjänst för vardagstolkning. Med förslaget till ny lag ska regionernas ansvar för vardagstolkning inte längre omfatta tolktjänst i arbetslivet. Det ska också förtydligas att tolkning vid ärenderelaterade besök hos myndigheter (så kallad myndighetstolkning) inte ingår i regionens ansvar.

Region Östergötland anser att det positivt att gå ifrån ett vård- och omsorgsperspektiv till ett språk och tillgänglighetsperspektiv vilket bland annat ligger i linje med samhällsutvecklingen i stort. Språkperspektivet har stärkts ytterligare genom införandet av språklagen och målgrupperna vill och ska inte betraktas som patienter med ett vård- och omsorgsbehov på grund av sitt tolkbehov, utan kan snarare jämföras med en språklig minoritet i behov av en kommunikationstjänst. Tolkstjänst för vardagstolkning rör bara delvis tolkning inom hälso- och sjukvården. Fritidstolkning, samhällstolkning och arbetsplatstolkning är också en stor del av tolkverksamheternas uppdrag och som saknar koppling till hälso- och sjukvård. För att tolkstjänsten på ett bättre sätt ska kunna utvecklas kan en egen lag vara ett bättre alternativ.

Om förslaget antas kan varje region besluta att utföra endast vardagstolkning (regionens betalningsansvar) eller all tolkning dvs även myndighetstolkning och arbetslivstolkning som har annan betalningsansvarig. Vid beslut om att utföra all tolkning (på samma sätt som merparten av regionerna arbetar idag) beskrivs i förslaget en stor skillnad jämfört idag, att fritidstolkning ska prioriteras före myndighetstolkning och arbetslivstolkning. Myndigheter och arbetsplatser som redan idag och även fortsättningsvis har tolkcentralen som ingång för sina beställningar kommer att bli nedprioriterade till förmån för fritidstolkning.

En situation där region beslutar att endast utföra vardagstolkning (regionens betalningsansvar) förutsätter att andra aktören finns och kan tillgodose behovet genom att exempelvis myndigheter upphandlar behovet.

ionsbeslut 34149 - 5

Ledsagningsansvaret förtydligas något i förslaget men lämnar fortfarande utrymme för gränsdragningsproblematik.

Regionledningskontoret
Åsa Ahlenbäck
Anna Moberg

2022-09-13

Dnr: RÖ 2022-5949

Samordning av övrig tolktjänst för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (7.5)

En region ska vid behov hjälpa döva, hörselskadade och personer med dövblindhet som är bosatta i regionen att få sina behov av tolktjänst tillgodosedda genom att samråda med den aktör som bekostar tolkning.

Region Östergötland anser att det fortfarande är otydligt vad det utökade samordningsansvaret skulle innebära. Det är oklart vad att hjälpa innebär. Det är också oklart vilka mandat regionen har mot andra myndigheter och hur formerna och ansvaret för samrådet med andra betalningsansvariga ska se ut samt hur utfallet vid olika bedömningar ska hanteras. Många oklarheter för gränsdragningar av betalningsansvar som finns idag kvarstår även om utredningens förslag antas.

Regionen ska få möjlighet att inrätta valfrihetssystem för tolktjänster (7.8)

Utredningen föreslår att det i lagen ska införas en bestämmelse som innebär att regionen får besluta att tillhandahålla valfrihetssystem för utförande av tolktjänster åt döva, hörselskadade och personer med dövblindhet. Det ska även anges i lagen att regionen i sådant fall ska tillämpa lagen om valfrihetssystem.

Region Östergötland stöder förslaget om att regionen får besluta om att tillhandahålla valfrihetssystem för att tillgodose behovet av att utföra tolkning, det är dock oklart hur det kommer att fungera i realiteten.

En ny insats om bidrag till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (8.2)

Utredningen föreslår att det allmännas stöd till tolk i arbetslivet samlas hos Arbetsförmedlingen inom ramen för en särskild insats om bidrag till tolk för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet (se kapitel 8).

ionsbeslut 34149 - 5 Region Östergötland tillstyrker förslaget att det allmännas stöd till tolk i arbetslivet samlas hos Arbetsförmedlingen. Detta minskar gränsdragningsproblematiken och underlättar för alla parter. Viktigt vidare att de administrativa rutinerna hos arbetsförmedlingen förenklas.

Översyn om ett samlat tolkstöd i utbildning för vuxna (9.3)

Utredningen föreslår att förutsättningarna för att samla resurserna för tolkstöd i utbildning för vuxna ska ses över i särskild ordning.

Region Östergötland välkomnar att det blir en översyn för förslag om hur en samlad resurs för tolkstöd inom vuxenutbildning kan regleras, organiseras och finansieras. Det är idag otydligt om ansvar för tolkkostnaderna och processerna för tillsättning av tolk blir tidskrävande och oklara.

Regionledningskontoret
Åsa Ahlenbäck
Anna Moberg

2022-09-13

Dnr: RÖ 2022-5949

Distanstolkning som en del i en förstärkt tolktjänst (kapitel 10)

Region Östergötland tillstyrker förslaget med följande kommentar. Distanstolkning kan vara en bra lösning i lämpliga sammanhang och ett bra komplement. En del av framtiden i en maklig takt.

Den obokade distanstolkningen med teckenspråkstolk ska långsiktigt säkerställas (10.2)
Utredningen föreslår att obokad distanstolkning med teckenspråkstolk i Bildtelefoni.net är en del av Post- och telestyrelsens uppdrag.

Region Östergötland tillstyrker förslaget.

Förutsättningar för fördjupad samverkan mellan regioner om distanstolkning (10.4)

Utredningen föreslår att den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor i samråd med Post- och telestyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner, intresserade regioner samt Inera ska göra en förstudie om hur utvecklingen av en regiongemensam distanstolkningsfunktion kan organiseras, regleras och finansieras.

Region Östergötland anser att det är ett bra förslag med en regiongemensam distanstolkningsfunktion, det finns mycket att vinna på genom att samordna utvecklingen i landet.

Förnyad analys av behoven av tolkar och utbildningar (12.2)

Utredningen föreslår att det framtida behovet av teckenspråks- och dövblindtolkar samt skrivtolkar ska följas upp av lämplig myndighet inom en femårsperiod. Uppföljningen innefattar även behoven av döva teckenspråkstolkare och teckenspråkstolkklärare. Uppföljningen ska innefatta en analys av hur befintliga utbildningar tillgodoser dessa behov och vilka eventuella förändringar som krävs för att säkerställa en stark och kompetent tolkprofession. Uppföljningen ska även innefatta frågan om tolkutbildningarnas finansiering.

Region Östergötland anser att det finns ett behov av en förnyad analys. Det är idag brist på sökande tolkar i samband med rekryteringsbehov och antalet sökande till tjänster har succesivt och avsevärt minskat.

En plan för kontinuerlig och systematisk fortbildning och kompetensutveckling av tolkar (12.3)

Utredningen föreslår att den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor i samverkan med berörda utbildningsanordnare och arbetsgivare samt företrädare för tolkprofessionen och berörda intresseorganisationer, ska utveckla och sammanställa en plan för kontinuerlig och systematisk fortbildning och kompetensutveckling av tolkar samt föreslå hur sådan fortbildning och kompetensutveckling kan finansieras.

Region Östergötland anser att det är ett mycket bra förslag med en nationell plan för kompetensutveckling, för närvarande saknas nationell sammanhållen kompetensutveckling. Tolkverksamheten i respektive region får idag, i hög grad skapa egna kompetensutvecklingsplaner och karriärstegar vilket är både resurskrävande och kostsamt.

Regionledningskontoret
Åsa Ahlenbäck
Anna Moberg

2022-09-13

Dnr: RÖ 2022-5949

En nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor ska inrättas (14.2)

Utredningen föreslår att en nationell funktion för samordning av tolktjänstfrågor för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet inrättas. Funktionen arbete ska ske i samråd med regioner och berörda intresseorganisationer samt andra berörda aktörer.

Region Östergötland välkomnar förslaget om utökning av den nationella funktionen för samordning av tolktjänstfrågor. Då det är många olika huvudmän är det viktigt med samordning av gemensamma frågor. Det är viktigt samla kunskap och kompetens och att få stöd och drivkraft för exempelvis strategiska kompetensutvecklingsfrågor för tolkar. Ett nationellt uppföljningssystem för tolktjänst och riktlinjer på flera områden för våra suveräna regioner bör också prioriteras.

Region Östergötland kompletterar remissen med synpunkt för Taltjänst

Bakgrund och målgrupp

Taltjänst är en tolkservice för personer med funktionsnedsättning som rör röst, tal eller språk (ej orsakad av hörselskada). Det är utsatta personer till följd av kommunikationssvårigheter. Den som möter personer med dessa funktionsnedsättningar i sin yrkesverksamhet eller på sin fritid kan anlita tolk från Taltjänst.

Taltjänst ser behov av tolkning inom livets alla områden för sina målgrupper samt att det inte finns någon annan som kan tolka deras klienter. Detta innebär alltså fritids- och vardagstolkning samt i arbetslivet, under utbildning och i kontakt med myndigheter. Idag blir detta dock inte likvärdigt, då inte alla Taltjänst utför tex. fritidstolkning, tolkning under utbildning eller i arbetslivet. Det är komplicerat med kompetensförsörjningen av tolkar till Taltjänst. Det finns idag inte någon etablerad utbildning till Taltjänsttolk.

Taltjänst är liksom övrig tolktjänst främst en tillgänglighetsfråga och ingen hälso- och sjukvårdsfråga. Ett problem är att tjänsten inte är jämlik i landet, endast ett fåtal regioner har taltjänst (7 av 21 varav Region Östergötland är en av dessa regioner). Detta ser Taltjänst som viktigt för att bryta målgruppens isolering.

Fördjupad analys och utredning av taltjänst

Taltjänst i Region Östergötland framhåller att det finns ett stort behov av fördjupad analys av de målgrupper som utredningen lyfter (de med tvåspråkighet inom specialskolan) samt befintliga målgrupper inom Taltjänst (sid 193). Taltjänst ser ett behov av att utreda omfattningen av tolkbehovet för Taltjänsts målgrupper.

Det hade varit önskvärt att Taltjänst ingick i den befintliga utredningen. Resurserna är väldigt begränsade och ofta prioriteras informationstillfällena bort, i förmån för klienternas tolkarbete.

Regionledningskontoret
Åsa Ahlenbäck
Anna Moberg

2022-09-13

Dnr: RÖ 2022-5949

Därför ser Taltjänst även ett behov av att tillföra resurser för att nå ut till målgrupperna som redan lever isolerat samt har svårt att initiera kommunikation, ta till sig information.

Taltjänst ser behov av en fördjupad analys och utredning gällande målgruppen - personer med grav språkstörning eller talskada eller personer med en kognitiv eller intellektuell funktionsnedsättning - för att tydliggöra:

- Nationell tjänst, som bör finnas tillgänglig inom varje region.
- Tjänst som är på lika villkor, jämställd. dvs likvärdig tillgång Taltjänst inom nationen.
- Förtydligande och avgränsningar behöver göras i form av målgrupp, innehåll av tjänst samt regionernas ansvarsområde. Detta ser vi som viktigt för att bryta målgruppens isolering.

Lena Lundgren
Hälso- och sjukvårdsdirektör